

บทที่ 3

รัฐตำรวจแบบดั้งเดิมภายใต้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม พ.ศ. 2490 – 2500

3.1 ความนำ

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ (ชิตพล กาญจนกิจ, 2539; พจนนตรี พึ่งหลวง, 2544; สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545; ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2544) พบว่า รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีระบอบการปกครองที่เรียกได้ว่าเป็น "รัฐตำรวจ" เช่นกัน โดยสาระสำคัญของบทนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความเข้าใจถึงรูปแบบรัฐตำรวจในอดีต ซึ่งมีลักษณะความแตกต่างบางประการเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐตำรวจสมัยใหม่ รวมทั้งจะสื่อให้เห็นถึงพัฒนาการบางประการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมาสู่รัฐตำรวจสมัยใหม่ในภายหลังได้ ทั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ที่ช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2490 -2500 เพราะขณะนั้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม ต้องเผชิญกับการก่อกบฏอยู่หลายครั้ง อาทิ กบฏเสนานิการ (กบฏ 1 ตุลาคม) กบฏวังหลวง และกบฏแมนฮัตตัน เป็นต้น อีกทั้งยังพบว่าบทบาทขององค์กรตำรวจในทางการเมืองในห้วงเวลานี้มีศักยภาพสูงเทียบเท่ากับองค์กรทหาร เนื่องจากการพัฒนาและสร้างศักยภาพทั้งในด้านโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ กระทั่งกล่าวได้ว่าองค์กรตำรวจนั้นมีสมรรถนะในด้านการรบไม่น้อยกว่าองค์กรทหาร สิ่งนี้เองที่เป็นเสมือนฐานอำนาจรัฐที่สำคัญของจอมพล ป. ฉะนั้นในบริบทการเมืองนี้จึงสามารถสะท้อนระบอบการปกครองแบบรัฐตำรวจแบบเก่าได้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี การศึกษาบทนี้ได้แยกประเด็นการศึกษาไว้ 2 ส่วนใหญ่ๆ กล่าวคือ ส่วนแรก จะกล่าวถึงบริบทการเมืองโดยทั่วไปในขณะนั้น และส่วนที่สอง การรักษาสถานอำนาจทางการเมืองภายใต้แนวทางรัฐตำรวจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งวิเคราะห์ถึงลักษณะความเป็นรัฐตำรวจในห้วงเวลาที่ระบอบการปกครองตกอยู่ภายใต้ผู้นำเผด็จการทหาร โดยจะกล่าวเป็นลำดับๆ ต่อไป

3.2 บริบทการเมืองสมัยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม

เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามได้กลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้งหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยตัดสินใจรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป

เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2491 ด้วยการบีบให้นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีที่เป็นพรรคเสียงข้างมากในสภาลาออกในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 จากนั้นจอมพล ป. ก็เข้าคุมอำนาจเบ็ดเสร็จอีกครั้งพร้อมกับดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไปด้วย และได้เลื่อนยศให้ พ.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นพลตรีอย่างรวดเร็ว

บริบททางการเมืองในขณะนั้นปรากฏให้เห็นถึงการช่วงชิงอำนาจ ด้วยการทำรัฐประหารมากมายหลายครั้ง โดยนายทหารคนสนิทของจอมพล ป. พิบูลสงคราม คือ พล.ต.ต.เผ่า ศรียานนท์ และ พล.ต.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็สามารถทำการปราบปรามกบฏได้อย่างราบคาบทุกครั้ง กบฏที่สำคัญครั้งหนึ่งคือ “กบฏวังหลวง” เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 โดยมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นแกนนำ ซึ่งใช้กองกำลังทหารเรือติดอาวุธเข้ายึดสถานที่สำคัญๆ กดดันให้รัฐบาลกับคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ยอมรับเงื่อนไขการเจรจา แต่ปรากฏว่าแผนการทั้งหมดล้มเหลว เนื่องจากกำลังพลที่น้อยกว่าและขาดการประสานงานที่ดี ทำให้ความพยายามยึดอำนาจครั้งนี้ล้มเหลว อีกทั้งยังส่งผลให้นายปรีดีหมดโอกาสหวนกลับคืนสู่บ้านเกิดเมืองนอนตลอดชีวิต ในส่วนของคณะราษฎรสายพลเรือนและสมาชิกพรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้า เช่น พรรคสหชีพที่เคยเป็นพลังถ่วงดุลอำนาจนิยมได้ถูกปราบปรามจนสลายตัวไปด้วย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2544: 12-13)

เมื่อพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เริ่มมีอำนาจทางการเมืองมากขึ้น กิจการตำรวจภายใต้การควบคุมของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ก็เติบโตขยายขึ้นอย่างรวดเร็วตามไปด้วย เช่น หน่วยพิเศษที่สามารถทำงานได้ในเกือบจะทุกรูปแบบ มีกองกำลังที่สามารถที่จะเคลื่อนที่ได้ในทุกพื้นที่เช่นเดียวกับหน่วยทหาร ต่างกันเพียงแต่กำลังพลที่ตำรวจไม่อาจจะมีจำนวนเท่าทหารได้ แต่สมรรถนะของตำรวจกับทหารไม่แตกต่างกัน หน่วยกำลังที่สร้างขึ้นมาในสมัยนี้ จุดมุ่งหมายเบื้องต้นก็เพื่อช่วยกำลังทหารใน

² พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เริ่มมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่เมื่อครั้งจอมพล ป. ยังมียศ พ.อ. ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ส่วนพล.ต.อ.เผ่าเป็นนายทหารคนสนิทมีศรีอยุธยา โดยวีรกรรมที่สำคัญก็คือ เมื่อร้อยตรีเผ่าได้ยินเสียงปืนที่นายลี บุญตา คนรับใช้ใกล้ชิดยิง พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม โดยสามารถจับกุมตัวนายลีได้อย่างทันควัน และเป็นความช่วยเหลือชีวิตนายไว้ได้อย่างปลอดภัยโดยไม่เสียเลือดเนื้อ ทำให้ร้อยตรีเผ่าเป็นที่ไว้วางใจของ พ.อ.หลวงพิบูลสงครามอย่างมาก ทั้งนี้ พุฒ บวรณสมภพได้กล่าวในหนังสือบุรุษเหล็กแห่งเอเชียไว้ว่า “ท่าน พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม ผู้นี้เป็นที่เคารพนับถือของบุรุษเหล็กที่มีชื่อว่า เผ่า ศรียานนท์ นี้เป็นอย่างยิ่ง (ธำรงค์ สฤทธิธนะ, ม.ป.ป.: 18)

แนวชายแดนที่กฎหมายระหว่างประเทศห้ามไม่ให้มีหน่วยทหารประจำอยู่ แต่จุดหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ก็คือ กำลังทั้งหมดนี้สามารถที่จะหยุดยั้งเหตุการณ์ไม่สงบทุกประเภทที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในและนอกประเทศ (พุดม บูรณสมภพ, ม.ป.ป.: 128)

หน่วยงานตำรวจที่เกิดขึ้นในช่วงที่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจนั้นยังมีไม่มากนัก เพราะตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีไม่ได้ให้อำนาจในการตั้งหน่วยงาน แต่เมื่อ พล.ต.อ.เผ่า ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปราบปราม ในชั้นยศพลตำรวจโท จึงได้มีการขยายงานของกรมตำรวจออกไปอีก (อำรุง สกลรัตน์, ม.ป.ป.: 47) เช่น ก่อตั้งกองพิสูจน์หลักฐาน การยกกองบังคับการสอบสวนกลางขึ้นเป็นกองบัญชาการ และเมื่อได้ขึ้นเป็นอธิบดีเต็มตัวภายหลังกบฏแมนฮัตตันจึงได้ขยายงานตำรวจออกไปได้อย่างเต็มที่ โดยอาศัยความช่วยเหลือที่ได้จากองค์การสืบราชการลับกลาง (ซีไอเอ) ของสหรัฐอเมริกาผ่านทางบริษัทอเมริกาชื่อ "Sea Supply" (ชิตพล กาญจนกิจ, 2539: 118; ลิขิต ธีรเวคิน, 2541: 143) อาทิ การก่อสร้างนิคมโรงเรียนนายร้อยตำรวจ, ตำรวจพลร่ม, ตำรวจรถถัง, ตำรวจตะเวนชายแดน และตำรวจน้ำ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดที่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า "ไม่มีอะไรภายใต้ดวงอาทิตย์นี้ที่ตำรวจไทยจะทำได้" ซึ่งลิขิต ธีรเวคิน ชี้ให้เห็นว่าผลของการมีกองทัพอากาศที่ยิ่งใหญ่นี้ได้ส่งผลให้ประเทศไทยในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้รัฐตำรวจ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2541: 144; สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545: 17-18) เพราะกำลังตำรวจเหล่านี้เอง โดยเฉพาะตำรวจลับได้กำจัดศัตรูของรัฐบาลไปเป็นจำนวนมาก (พุดม บูรณสมภพ, ม.ป.ป.)

ด้วยสายสัมพันธ์ระหว่างจอมพล ป.พิบูลสงคราม กับ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ไม่ใช่แต่เพียงผลักดันให้ พล.ต.อ.เผ่า มีอำนาจสูงในด้านงานราชการของกรมตำรวจเท่านั้น เพราะในสายงานการเมือง พล.ต.อ.เผ่า ก็เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลสมัยต่างๆ เสมอ เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น อีกทั้งยังดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลาอีกด้วย (เชาวนะ ไตรมาศ, 2541: 35) ซึ่งบุคคลที่สำคัญในพรรคเสรีมนังคศิลาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มรัฐประหาร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 และคณะกรรมการนิติบัญญัติเดิม ทั้งนี้ พล.ต.อ.เผ่า นั้นมีความสามารถสูงในการควบคุมเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ให้แตกแยกออกไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ หรือไปรวมกับพรรคอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชิตพล กาญจนกิจ, 2539: 124) ฉะนั้น พล.ต.อ.เผ่า จึงมีบทบาททางการเมืองสูงมากในบริบทการเมืองขณะนั้น แม้ว่าจะมีกลุ่มการเมืองต่างๆ ภายในพรรคเสรีมนังคศิลานี้อยู่ถึง 3 กลุ่มใหญ่ก็ตาม (ชิตพล กาญ

จนกิจ, 2539: 130) กล่าวคือ

กลุ่มแรก กลุ่มจอมพล ป.พิบูลสงคราม ประกอบด้วยบุคคลสำคัญๆ ในคณะรัฐมนตรีที่เคยร่วมงานกับจอมพล ป. มาตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ เช่น พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี พล.อ.ภา เพียรเลิศ นายบริรักษ์ ยุทธกิจ เป็นต้น กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ในสังกัดพรรคธรรมาธิปไตย มีหลวงวิจิตรวาทการเป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งแม้จะอยู่นอกพรรคแต่ก็ให้การสนับสนุนจอมพล ป. เป็นการส่วนตัว แต่กลุ่มนี้ไม่มีความเข้มแข็งและอิทธิพลในตัวเอง เพราะขาดกำลังทหาร ตำรวจสนับสนุน และกำลังสมาชิกสภาผู้แทนก็มีน้อยเกินไป อย่างไรก็ตามภายใต้การรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐบาล รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในทุกๆ สมัย ตัวนายกรัฐมนตรีก็จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงต่างๆ ควบคู่กันไปด้วยเสมอ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2541: 143)

กลุ่มที่สอง กลุ่มพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ หรือกลุ่มราชครู ซึ่งมีจอมพลผิน ชุณหะวัณ และเครือญาติที่เข้าครอบครองผูกขาดธุรกิจการค้าอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีอำนาจอยู่ในระบบราชการสูงด้วยเหตุนี้กลุ่มนี้จึงมีอำนาจมากที่สุด เพราะเป็นกลุ่มที่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ไว้ได้ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ให้การสนับสนุนอยู่ไม่น้อย และมีฐานอำนาจอยู่ที่กำลังตำรวจและมีกำลังทรัพย์มากที่สุดเนื่องจากกลุ่มนี้ได้อาศัยการทำธุรกิจการค้าขนาดใหญ่ไว้ด้วย ดังได้นำเสนอไว้ในภาพกลุ่มจอมพลผิน ชุณหะวัณและเครือข่ายธุรกิจการค้า นอกจากนั้นยังสามารถควบคุมกลไกของสำนักเลขาธิการพรรคอันเปรียบเสมือนผู้จัดการพรรคไว้ในกำมืออีกด้วย

และกลุ่มที่สาม กลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกอบด้วยกำลังทหารเกือบทั้งหมด และมีทหารเรือกับทหารอากาศจำนวนหนึ่งให้การสนับสนุนอยู่ นอกจากนั้นยังสามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ไว้ได้ กลุ่มนี้มีฐานอำนาจอยู่ที่ทหารบก มีกำลังทรัพย์และเสียงในสภามากพอสมควร แต่ไม่ค่อยมีบทบาทในกิจการของพรรคเสริมบังคับศิลามากนัก เนื่องจากถูกกลุ่มของจอมพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมในการบริหารพรรค และไม่สามารถควบคุมกลไกของสำนักเลขาธิการพรรคไว้ได้

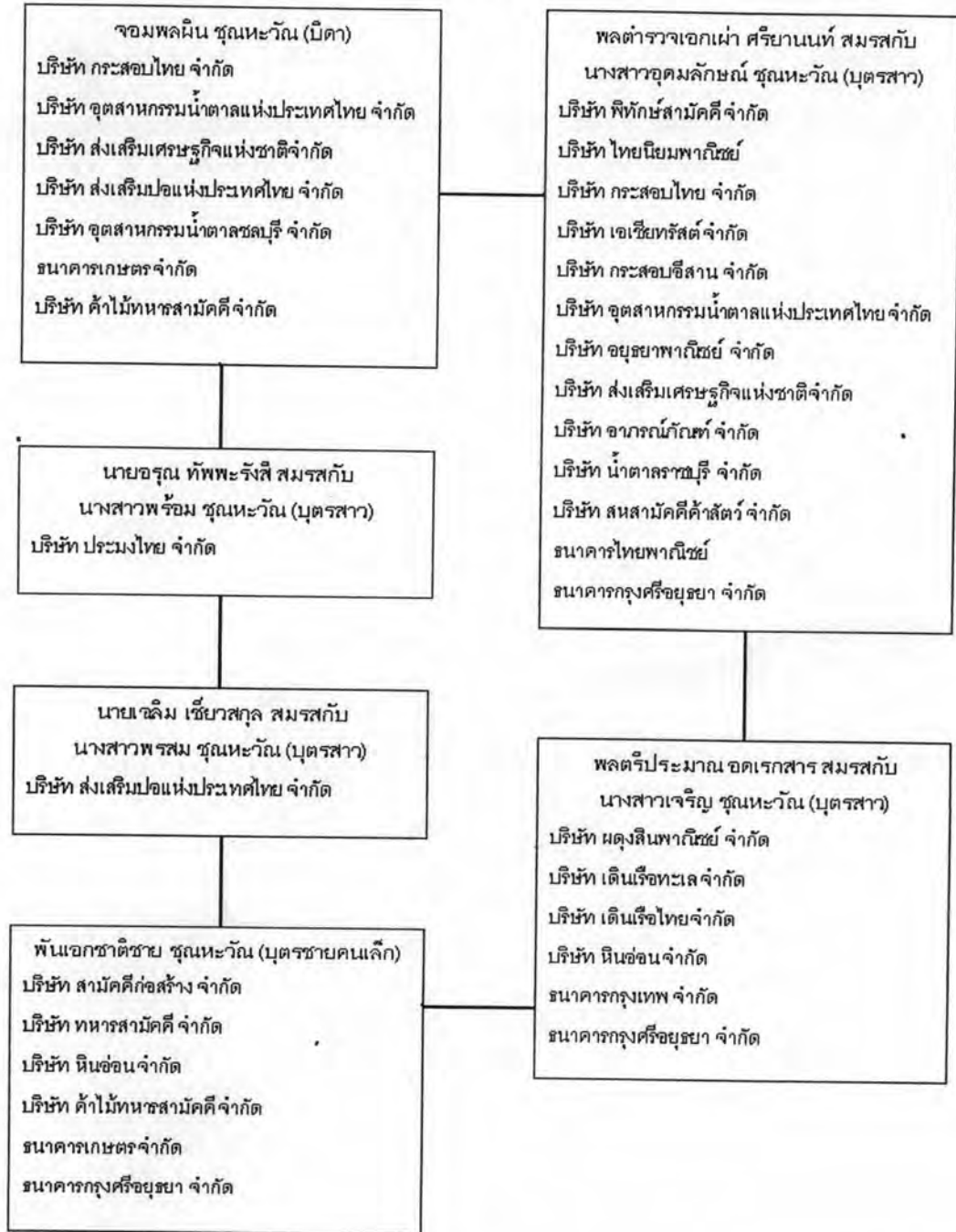
จากการแบ่งกลุ่มข้างต้น ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ "การแสวงหาความมั่งคั่งให้กับกลุ่ม" โดยพบว่า การสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจมีผลสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อการสร้างความมั่นคงของ

กลุ่ม ดังที่งานการศึกษาของซิดพล กาญจนกิจ (2539: 57) ได้ชี้ให้เห็นว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ จำเป็นต้องสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับตนเองและกลุ่มของตน ก็เพราะการมีทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการจับจ่ายใช้สอย การแสวงหาสิ่งที่ต้องการผ่านตัวเงิน และสามารถให้ทรัพย์สินเงินทองเหล่านั้นตอบแทนบุคคลที่สร้างผลงานให้กับตนเองได้ รวมไปถึงการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นฐานอำนาจทางเศรษฐกิจจึงเป็นฐานอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งที่ พล.ต.อ.เผ่า จะต้องครอบครองไว้ให้ได้ เพราะสามารถนำไปสู่ความมั่นคงทางการเมืองของตน ดังสามารถพิจารณาได้จากภาพเครือข่ายธุรกิจการค้าของจอมพลผิน ชุณหะวัณ

อย่างไรก็ดี พุฒ บุรณสมภพ (ม.ป.ป. : 167-169) อดีตอัครวิเนศวรของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้สรุปว่า จอมพล ป.พิบูลสงคราม ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาตามแนวทาง "แบ่งแยกแล้วปกครอง (divide and rule)" ด้วยการยุแหย่ให้ผู้ใต้ปกครองแตกคอกัน เพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจรวมตัวกันช่วงชิงอำนาจ จึงต้องการให้ผู้ใต้ปกครองเหล่านี้ระแวงกันเอง ซึ่งในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็มีอำนาจเป็นใหญ่ทางด้านทหาร และพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ก็กุมอำนาจตำรวจที่มีศักยภาพเทียบเท่ากำลังทหารของกองทัพ และโดยความสัมพันธ์ส่วนตัวทั้งสองต่างก็มาจากนักเรียนนายร้อยทหารบก รุ่นใกล้เคียงกันสนิทสนมกันมาก จึงยอมส่งผลให้จอมพล ป. เกิดความระแวงและทำให้ตัดสินใจใช้แนวทางดังกล่าวนี้ปกครองต่อทั้งผู้นำตำรวจและทหารทั้งสอง

นอกจากนี้ Darling (1965: 113) วิเคราะห์ทั้งสามกลุ่มนี้ว่าเป็น "การปกครองเผด็จการแบบอำนาจสามฐาน (authoritarian triumvirate rule)" กล่าวคือ เป็นช่วงที่ไม่มีผู้นำเด่นในการปกครอง การถ่วงดุลของอำนาจเกิดจากการแข่งขันอย่างมากระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ โดยจอมพล ป. ทำได้เพียงแค่ถ่วงดุลทั้งสองฝ่ายโดยอาศัยการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา และเมื่อเกิดความตึงเครียดระหว่างสองกลุ่มขึ้น จอมพล ป. ก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ด้วยการขอร้องให้มีการสามัคคีกัน โดยเน้นผลประโยชน์ของชาติและความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2541: 143) ทั้งนี้เกมการถ่วงดุลที่เกิดขึ้นก็ดำเนินไปได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เพราะในท้ายที่สุด ทั้งจอมพล ป. และพล.ต.อ.เผ่า ก็ต้องพ่ายแพ้ต่อกลุ่มทหารที่นำทัพโดยจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 กระทั่งส่งผลให้จอมพล ป. ต้องหนีออกนอกประเทศและลี้ภัยไปอยู่ประเทศญี่ปุ่น และ พล.ต.อ.เผ่า ก็ต้องลี้ภัยไปอยู่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2548: 1)

กลุ่มจอมพลผืน ชุณหะวัณ กับเครือข่ายธุรกิจการค้า

ภาพที่ 2 กลุ่มจอมพลผืน ชุณหะวัณ กับเครือข่ายธุรกิจการค้า

ที่มา: เสถียร จันทิมาธร (2532: 105 - 106)

3.3 บทวิเคราะห์รัฐตำรวจสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

หากนำกรอบแนวคิดรัฐตำรวจแบบดั้งเดิมมาอธิบายระบอบการปกครองของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามข้างต้น ย่อมเห็นภาพกว้างได้ว่า ระบอบการเมืองในอดีตของประเทศไทยมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากทั้งผลการวิจัยและงานทางวิชาการต่างๆ ที่ศึกษาถึงบริบทการเมืองในช่วงนี้ เช่น ลิขิต ธีรเวคิน, 2541; นรนิติ เศรษฐบุตร, 2538; ชิตพล กาญจนกิจ, 2539; สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545; ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, 2540; ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2544; สุพจน์ ด้านตระกูล, 2522ก

อาจกล่าวได้ว่า แม้ช่วงท้ายทศวรรษ 2490 จะมีแนวโน้มความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น จัดให้มีการเลือกตั้ง จัดให้มีการกล่าวปราศรัยหรือไฮปาร์ค เป็นต้น (พุ่ม นูรณสมภพ, 2529: 281-288; ลิขิต ธีรเวคิน, 2541: 147) แต่ในด้านการปราบปรามทางการเมืองกลับเกิดขึ้นอยู่เนืองๆ กล่าวคือการตรวจตราและควบคุมสังคม (police) ของรัฐบาลจอมพล ป. ส่งผลให้นักการเมืองจำนวนหลายคนต้องเสียชีวิตลง พร้อมๆ กับชีวิตของประชาชนบางคนที่รัฐบาลมองว่าเป็นปรปักษ์ การกระทำนี้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการล้อมเกลตาทางการเมืองด้วยวิธีการต่างๆ อันสอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเผด็จการอำนาจนิยม (เผด็จการรัฐนิยม) ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พจนนตรี พึ่งหลวง, 2544; พัฒนา รุ่งเรืองสุข, 2536: 30) กล่าวคือ ไม่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง, ยึดเอาความต้องการของผู้ปกครองประเทศเป็นหลัก, มีการยึดหลักการใช้กำลัง การบังคับ และการใช้ความรุนแรงเพื่อรักษาอำนาจของผู้นำ, มีการให้ความสำคัญกับรัฐมากกว่าเสรีภาพของประชาชน และยึดหลักการปกครองแบบรวมอำนาจ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าอุดมการณ์ทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ย่อมมีส่วนต่อการสร้างระบอบรัฐตำรวจขึ้นไม่น้อย

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะรัฐตำรวจของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามจะเห็นได้ว่ามีคุณลักษณะหลายประการที่น่าสนใจ ได้แก่ มีรัฐบาลเผด็จการทหารปกครองประเทศ, เน้นการตรวจตราและควบคุมสังคมอย่างเข้มงวด, มีกองทัพตำรวจ, มีการใช้ตำรวจลับ และการละเลยต่อมติมหาชน เป็นต้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงสาระพอสั่งเขปเป็นลำดับๆ ต่อไป

3.3.1 รัฐบาลเผด็จการทหาร

เมื่อพิจารณาบริบทการเมืองข้างต้นจะพบว่า กลุ่มที่เข้ามามีอำนาจทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น คือกลุ่มรัฐประหาร แม้ในขณะนั้นจะจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นบ้างก็ตาม แต่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็มีอายุสั้นมาก เช่น รัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ และรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะคณะรัฐประหารมีอิทธิพลทางการเมืองสูงจึงสามารถเข้าควบคุมระบบการเมืองอย่างใกล้ชิด ดังที่พบว่ารากฐานอำนาจของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ล้วนเป็นกลุ่มนายทหารและนายตำรวจเสียเกือบทั้งหมด และมีบทบาททางการเมืองมาตั้งแต่การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อีกทั้งยังร่างธรรมนูญการปกครองที่ให้อำนาจแก่กลุ่มนายทหารเหล่านี้ไว้ ด้วยเหตุนี้ย่อมส่งผลให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีภาพลักษณ์ของรัฐบาลเผด็จการทหารอย่างชัดเจน (สุพจน์ ด้านตระกูล, 2522ก:71)

นอกจากนี้ บทบาทของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในฐานะผู้นำรัฐบาลเผด็จการทหารนั้นมีนัยใกล้เคียงกับลักษณะผู้นำรัฐตำรวจแบบดั้งเดิม (Chapman, 1970: 28-30) กล่าวคือ เป็นเผด็จการในแบบพ่อขุนอุปถัมภ์ (paternalism) ที่จะคอยดูแลทุกข์สุขของประชาชน ขณะเดียวกันประชาชนก็ต้องอยู่ภายใต้อำนาจเด็ดขาดของผู้นำ และแม้จอมพล ป. จะไม่ได้มีภาพลักษณ์ของพ่อขุนอุปถัมภ์อย่างชัดเจน แต่ภาพความเป็นผู้นำเผด็จการของทั้งจอมพล ป.พิบูลสงคราม กับบุคลิกอำนาจนิยมของพ่อขุนอุปถัมภ์นี้ย่อมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงย่อมส่งผลสะท้อนต่อลักษณะความเป็นรัฐตำรวจแบบดั้งเดิมชัดเจนมากขึ้น

3.3.2 การตรวจตราและควบคุมอย่างเข้มข้น

เรื่องความมั่นคงถือเป็นสิ่งที่รัฐบาลในทุกระบอบต่างให้ความสำคัญเป็นประการแรกเสมอ ซึ่งย่อมรวมไปถึงรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามด้วย และผลจากการที่ จอมพล ป. ถูกปองร้ายจนถึงขั้นเอาชีวิตหลายครั้ง (ส. คลองหลวง, ม.ป.ป.: 49-50) อีกทั้งยังต้องประสบปัญหาการกบฏอยู่เสมอ (กมล สุพานิช - ชันทรปราบ, 2528: 466) ย่อมแสดงให้เห็นว่าฐานอำนาจของจอมพล ป. ถูกท้าทายอยู่ตลอดเวลา และมีหลายกลุ่มต่างพยายามช่วงชิงอำนาจนี้ จึงส่งผลให้รัฐบาล จอมพล ป. เลือกใช้วิธีการ

ปกครองที่มุ่งตรวจตราและควบคุมปกครองประชาชนอย่างเข้มงวด เพราะเกรงกลัวภัยจากประชาชน และกลุ่มการเมืองที่เป็นปรปักษ์รัฐบาลจะมาโค่นล้ม จึงมักใช้ประเด็นเรื่องความมั่นคงของบ้านเมืองมาเป็นข้ออ้างรองรับกับวิธีการปกครองดังกล่าว เนื่องจากสามารถสร้างความชอบธรรมได้มากกว่าเหตุผลอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม การรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามนี้ ย่อมถือเป็นข้ออ้างที่สำคัญทั้งต่อการทำรัฐประหาร และการบีบให้ประชาชนต้องยอมสูญเสียสิทธิและเสรีภาพบ้างเพื่อให้เกิดผลต่อการสร้างความสงบสุขที่จะบรรลุถึงความมั่นคงของประเทศต่อไป อีกทั้งยังเป็นผลให้การใช้อำนาจของรัฐบาลรัฐประหารนี้มีนัยถึงเหตุผลที่ชอบธรรมมากขึ้นอีกด้วย

3.3.3 กองทัพตำรวจ

เมื่อพิจารณาถึงองค์กรที่มีบทบาทสำคัญภายใต้รัฐตำรวจแบบดั้งเดิม (Chapman, 1970) จะพบว่าองค์กรตำรวจถือเป็นกลไกหลักของรัฐบาล และในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ได้สร้างองค์กรตำรวจให้มีศักยภาพทัดเทียมกับองค์กรทหาร ทั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการขยายหน่วยงานให้มีสมรรถนะสูงขึ้นก็คือ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ (พุดม บวรณสมภพ, ม.ป.ป.) โดยสร้างกรมตำรวจให้เติบโตอย่างรวดเร็วทั้งในด้านภาระหน้าที่ขององค์กร กำลังอาวุธ และกำลังพลให้มีขีดความสามารถไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากองทัพทหาร บทบาทของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ในยุคนี้ก็ถูกขนานนามว่า "ยุคทมิฬ" ไปพร้อมๆ กันด้วย เนื่องจากองค์กรตำรวจมีแสนยานุภาพมากและมีการใช้กำลังดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่รุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองในช่วงเวลานั้นอย่างยิ่ง (ชิตพล กาญจนกิจ, 2539: 2) จึงย่อมเห็นได้ว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ขยายหน่วยงานกรมตำรวจให้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวางออกไปอย่างมากมาย กล่าวคือ มีการปรับปรุง แบ่งแยก ขยายงานและจัดตั้งองค์กรตำรวจจำนวนมาก เช่น กองบัญชาการตำรวจสันติบาล กองบัญชาการสอบสวนกลาง กองบัญชาการศึกษา กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กองตำรวจน้ำ กองตำรวจสื่อสาร กองกำกับการตำรวจม้า โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เป็นต้น ซึ่งจากที่กล่าวมานี้ ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงเพียงส่วนหนึ่งเพราะกิจการขององค์กรตำรวจยังขยายไปในอีกหลายด้านที่มีศักยภาพทัดเทียมกับองค์กรทหาร เช่น ตำรวจรถถังมีสมรรถนะในการรบด้านกำลังอาวุธสูงมาก ดังที่พุดม บวรณสมภพ กล่าวว่า

"... หน่วยรถเกราะนี้มีรถใหญ่ที่มีชื่อว่า สแตคฮาวน์ 40 คัน และรถเกราะเล็กขนาดย่อม หนักสองสามตันอีก 40 คัน ตามมาจวดหลัง รถเล็กนี้ชื่อว่า มอริริส ทั้งหมดเป็นรถที่สร้างจากอังกฤษ บริษัทบาร์โรว์เบรานน์เป็นผู้สั่งเข้ามาขายให้กรมตำรวจ อาวุธประจำรถใหญ่เป็นปืนกลขนาดยี่สิบ มม. ยิ่งเป็นชุดก็ได้ ยิ่งทีละนัดก็ได้ ส่วนรถเล็กนั้นมีอาวุธปืนยิงเร็วขนาดแปด มม. มีความคล่องตัวกว่าขนาดใหญ่" (พุ่ม บุรณสมภพ, ม.ป.ป.: 98)

ฉะนั้น องค์การตำรวจในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม และอธิบดีกรมตำรวจ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ขยายขยายพันธกิจในด้านการรักษาความสงบของประเทศให้มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ มุ่งทำหน้าที่รักษาความสงบในประเทศควบคู่ไปกับภาระในด้านการป้องกันจากต่างประเทศด้วย เช่น ภัยจากคนต่างด้าว การลักลอบค้ากิจการของเถื่อนจากนอกประเทศ และภัยคอมมิวนิสต์ เป็นต้น อีกทั้งองค์การตำรวจยังถูกขยายให้มีสมรรถนะสูงขึ้นอย่างมากทั้งในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ อัตรากำลังพลที่มาพร้อมกับกาขยายหน่วยงาน และรวมไปถึงการพัฒนาตัวบุคลากรเอง ซึ่งมีทั้งการจัดตั้งโรงเรียน และสถาบันการศึกษาระดับสูงเพื่อฝึกอบรมทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้องค์การตำรวจในขณะนั้นจึงมีขีดความสามารถไม่น้อยไปกว่าองค์กรทหาร

เมื่อสมรรถนะของกองทัพตำรวจมีอยู่สูงมากเช่นนี้ รัฐบาลจึงสามารถใช้กลไกเหล่านี้ในการจัดการกับผู้ที่รัฐบาลมองว่าเป็นปรปักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่จากงานการศึกษาของ สมพงษ์ แจ่มเร็ว (2545: 165) ได้กล่าวสรุปไว้อย่างสอดคล้องว่า รัฐบาลคณะต่างๆ ในยุค พ.ศ. 2475 – 2490 มีการใช้อำนาจทางตำรวจผ่านทางตำรวจสันติบาลเป็นหลัก แต่เมื่อเข้าสู่ยุค พ.ศ. 2490 – 2500 นั้น รัฐบาลจอมพล ป. มีการใช้อำนาจทางตำรวจทุกหน่วยทั้งที่ตั้งขึ้นใหม่และที่มีแต่เดิม ในส่วนของตำรวจสันติบาลภารกิจลดน้อยลงแต่บทบาทกลับเด่นชัดขึ้นกล่าวคือ การใช้ความรุนแรงเข้าจัดการกับปรปักษ์ทางการเมือง โดยภารกิจการสืบสวนกลับหย่อนยาน ดังจะเห็นได้ว่า ในการเกิด "กบฏ" หลายต่อหลายครั้ง เช่น กบฏสันติภาพ กบฏแมนฮัตตัน กบฏแยกดินแดน เป็นต้น กองตำรวจสันติบาลได้ใช้วิธีกวาดจับทั้งหมดมากกว่าที่จะใช้การสืบสวนทางลับ หรือในบางกรณีก็ใช้วิธีการสังหารโดยพลการ เช่น กรณี 4 รัฐมนตรี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1009/2504 วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2504) กรณีพ.ต.โผน อินทรทัต กรณีนายทวี ตะเวทีกุล กรณีพ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข หรือกรณีนายเตียง ศิริขันธ์ กับพวก (คำพิพากษาศาลอาญา หมายเลขดำที่ 2628/2501 และคดีหมายเลขแดงที่ 1542/2502 วันที่ 20 ตุลาคม

พ.ศ. 2502) และกรณีนายพร มะลิตอง เป็นต้น (สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545: 165)

สรุปได้ว่า รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้สร้างให้กลไกองค์กรตำรวจกลายเป็นเครื่องมือหลักที่มีสมรรถนะสูงในปราบปรามปรักษ์ทางการเมือง กระทั่งมีขีดความสามารถในการสร้างฐานเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีการใช้อำนาจการตรวจตราควบคุม (police) ผ่านทางองค์กรตำรวจทุกหน่วยทั้งที่ตั้งขึ้นใหม่และที่มีแต่เดิม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญให้กับ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในฐานะเป็นกองกำลังที่ทำหน้าที่ทั้งคานอำนาจองค์กรทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เช่น หน่วยตำรวจรถถังนั้นก็เป็องกองกำลังที่คานอำนาจกับกองทหารปืนใหญ่ หน่วยตำรวจพลร่ม ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจน้ำต่างก็คือฐานกำลังที่คานอำนาจกับทหารอากาศ ทหารบก และทหารเรือ ทั้งนี้ในส่วนของตำรวจรถไฟนั้นก็จัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือในการสกัดจับกลุ่มกบฏที่หลีกเลี่ยงการจับกุมของรัฐบาล เป็นต้น

3.3.4 ตำรวจลับกับการกำจัดปรักษ์ทางการเมือง

หากพิจารณาปรากฏการณ์ภายหลังจากการเกิดกบฏเสนาธิการแล้วพบว่า กระบวนการสืบสวนสอบสวนที่ดำเนินการโดย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้เริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากพล.ต.อ.เผ่า ได้นำเอามาตรการ "นอกกระบบ" เข้ามาใช้มากขึ้น นอกเหนือจากการเฝ้าติดตามสังเกตพฤติกรรมนักการเมืองแบบเดิมๆ เหมือนที่เคยใช้กันมา กล่าวคือ มีการ "ขึ้นบัญชีดำ" บุคคลที่ต้องสงสัยไว้ด้วย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, 2544: 85) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการใช้วิธีการแบบตำรวจลับตามแบบที่ Chapman (1970) เน้นย้ำให้เห็นถึงความเป็นรัฐตำรวจในทุกรูปแบบ

จากงานของชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์ (2544) ได้สรุปว่า ช่วงต้นทศวรรษ พ.ศ. 2490 นั้นถือเป็นช่วงเวลาเข้าสู่ยุคทมิฬ เพราะพบการวิสามัญฆาตกรรมทางการเมืองเป็นจำนวนมาก (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, 2544: 4) กล่าวคือ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีหลายคนถูกปราบปรามโดยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม กระทั่งถึงแก่ชีวิตเป็นจำนวนมาก อาทิ

3.3.4.1 กรณี นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากอุบลราชธานี รวม 4 ครั้ง ถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมืองที่ ก.ม. 14 – 15 บางเขน ถนนพหลโยธิน เมื่อ 4 มีนาคม พ.ศ. 2492 พร้อมกับเพื่อน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีอีก 3 นาย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2544: 7-13)

3.3.4.2 กรณี นายจำลอง ดาวเรือง

นายจำลอง ดาวเรือง เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากมหาสารคามรวม 3 ครั้ง ถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมืองที่ ก.ม. 14 – 15 บางเขน ถนนพหลโยธิน เมื่อ 4 มีนาคม พ.ศ. 2492 พร้อมกับเพื่อน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีอีก 3 นาย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2544: 7-13)

3.3.4.3 กรณี นายถวิล อุดล

นายถวิล อุดล เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากร้อยเอ็ดรวม 2 ครั้ง ถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมืองที่ ก.ม. 14 – 15 บางเขน ถนนพหลโยธิน เมื่อ 4 มีนาคม พ.ศ. 2492 พร้อมกับเพื่อน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีอีก 3 นาย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2544: 7-13)

3.3.4.4 กรณี นายเตียง ศิริขันธ์

นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากสกลนคร รวม 5 ครั้ง และเป็นรัฐมนตรี 3 สมัย ถูก พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ส่งอัครวินและเจ้าหน้าที่ตำรวจมารัดคอจนเสียชีวิตและนำศพไปฝัง และฝังทิ้งในป่า จ.กาญจนบุรี เมื่อธันวาคม พ.ศ. 2495 พร้อมกับบอติเตเสรีไทย คือ นายชาญและนายเล็ก บุนนาค (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2544: 7-13)

3.3.4.5 กรณี ดร.ทองเปลว ชลภูมิ

ดร.ทองเปลว ชลภูมิ เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากปราจีนบุรี 1 ครั้ง พ.ศ. 2489 (และเคยเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 ที่มาจากการแต่งตั้ง 1 ครั้ง พ.ศ. 2488) เป็นรัฐมนตรี 1 สมัย (ชุดคณะรัฐมนตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์) ฎกวิสามัญมาตรการกรมทางการเมือง ที่ ก.ม. 14 -15 บางเขน ถนนพหลโยธิน เมื่อ 4 มีนาคม พ.ศ. 2492 (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, 2544: 7-13)

3.3.4.6 กรณี ดร. ทวี ตะเวทิกุล

ดร.ทวี ตะเวทิกุล เป็นอดีตรัฐมนตรีรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ แต่ต่อมาภายหลังการกบฏวังหลวง เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ดร.ทวีกับคณะผู้ลี้ภัยทางการเมืองรวม 6 คน ได้เริ่มหลบหนีออกนอกประเทศโดยอาศัยการเดินทางเรือเป็นพาหนะ และเมื่อเวลา 20.00 น. ของวันที่ 6 มีนาคมของปีนั้น รัฐบาลได้มอบหมายให้ พ.ต.ท.ประจวบ กิริติบุตร รองผู้บังคับการตำรวจสันติบาลนำกำลังตำรวจไปทำการจับกุม ดร.ทวี ซึ่งเมื่อกองกำลังตำรวจพบ ดร.ทวี สิบตำรวจโทนายหนึ่งก็กักขัง ดร.ทวี จนเสียชีวิตในทันที (ไทยน้อย, ม.ป.ป.: 205-206) อีกทั้งยังได้จับกุมตัวผู้ต้องหาอีก 3 คน คือ นายประสิทธิ์ ลูจิตานนท์ นายพร้อม ลูจิตานนท์ และลูจิตานนท์ (สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545: 136)

3.3.4.7 กรณี พ.ต.โผน อินทรทัต

ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 หลังจากเกิดกบฏวังหลวง รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ส่งกำลังตำรวจออกติดตามกวาดล้างปรักษ์ทางการเมืองทันที โดยรัฐบาลได้ส่งกองกำลังตำรวจสันติบาลไปทำการจับกุมตัว พ.ต.โผน อินทรทัต อดีตเสรีไทย ในข้อหาร่วมกบฏวังหลวง (สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545: 215) ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการโรงงานยาสูบเพื่อนำตัวมาทำการสอบสวนแต่ปรากฏว่าตำรวจได้ใช้ปืนยิง พ.ต.โผน เสียชีวิตในที่เกิดเหตุ โดยกล่าวหาว่า พ.ต.โผนขัดขืนต่อสู้เจ้าพนักงาน ทางตำรวจจึงจำเป็นต้องป้องกันตัว จึงยิงผู้ต้องหาเสียชีวิตในวันนั้นเอง (ไสว สุทธิพิทักษ์, 2526: 794)

3.3.4.8 กรณี พ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข

ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ร.ต.อ.อรรณพ พุกประยูร รองผู้กำกับการตำรวจสันติบาล กอง 2 พร้อมด้วย ส.ต.อ.ผาด กันตะพันธ์ ได้ไปจับกุมตัว พ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ ซีพเป็นสุข อดีตผู้บังคับ การตำรวจสันติบาล ที่บ้านพักซอยเสนานิคม ต.ลาดยาว อ.บางเขน (สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545: 135) ในการจับกุมคราวนี้ ร.ต.อ.อรรณพได้ใช้ปืนพกและปืนกลทอมสันยิง พ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ เสียชีวิตที่บ้านพัก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6116/2504 ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2504)

นอกจากกรณีตัวอย่างข้างต้น ภายหลังจากเมื่อได้มีพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็น คอมมิวนิสต์ออกมา ข้อหา "การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์" กลายเป็นข้ออ้างใหม่ที่รัฐบาลใช้จัดการ กับฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ หรือที่รัฐบาลมองเห็นว่าเป็นปรปักษ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักหนังสือพิมพ์และผู้ที่เคย มีบทบาททางการเมือง อาทิ นายอารีย์ ลีวีระ นายพร มลิตทอง และ นายสมพงษ์ หนูพรหม หรือสุวรรณ ศิลป์ เป็นต้น (ณรงค์ ไตรวัฒน์, 2517: 185; สมพงษ์ แจ่มเร็ว, 2545: 155) อีกทั้งยังมีการจับกุมบุคคล ต่างๆ ด้วยข้อหานี้ โดยเฉพาะผู้ที่เคยเคลื่อนไหวในขบวนการสันติภาพและขบวนการกู้ชาติมาก่อน เช่น นายแพทย์เจริญ สืบแสง นายกุลลาบ สายประดิษฐ์ นายสุภา ศิริमानนท์ นายอุทธรณ์ พลกุล นายแสวง ตุงคบรรหาร นายบุศย์ สิมะเสถียร นายฉัตร บุญศิริชัย นายสุนทร สุรักษ์กะ กับกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เช่น นายมารุต บุนนาค นางสาวสมบัติ สุวรรณชีพ นายสัมผัส ฝั่งประดิษฐ์ นายเปลื้อง วรรณศรี และนายประจวบ อัมพะเสวต (ประจวบ อัมพะเสวต, 2543: 384) เป็นต้น

จากกรณีตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม ย่อมเข้าใจ ได้อย่างชัดเจนว่า รัฐบาลได้ยึดแนวทางการปกครองที่ละเมิดหลักนิติธรรมแบบรัฐตำรวจมาเป็น ระบอบการเมือง ที่แสดงถึงการใช้อำนาจรุนแรงในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล อันเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ต่อการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงทั้งในแง่โครงสร้างทางการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมือง

3.3.5 การควบคุมและจำกัดสิทธิและเสรีภาพประชาชน

แม้ในช่วงหลัง รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามจะมีแนวโน้มความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีที่ท้องสนามหลวงที่เรียกกันว่า "ไฮ

ปาร์ค" แต่เมื่อมีการจัดเวทีขึ้นจริงกลับพบว่า รัฐบาลไม่ได้มีเจตนาดีตามหลักการประชาธิปไตย เพราะจอมพล ป. มีจุดมุ่งหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ ด้วยการพยายามสร้างฐานอำนาจใหม่จากมติมหาชนก็ตาม แต่ก็มีข้อสังเกตว่าวิธีการนี้เป็นหนทางสุดท้ายที่ตัวนายกรัฐมนตรีจะเลือก อีกทั้งยังมีหลักฐานอื่นที่ชี้ให้เห็นว่า แท้จริงแล้วนั้นกิจกรรมการไฮปาร์คนี้เป็นเพียงการสร้างภาพ "ความเป็นผู้นำในแบบประชาธิปไตย" ของจอมพล ป. เท่านั้น

ฉะนั้นการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงย่อมเป็นประชาธิปไตยจอมปลอม เพราะเมื่อพิจารณาตัวอย่างในหลายๆ กรณีต่อไปนี้จะเห็นว่ารัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมุ่งควบคุมและจำกัดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนอย่างชัดเจน อาทิ

3.3.5.1 กรณีการจับกุมกลุ่มนักการเมืองที่เดินทางไปจีน

ในคราวที่นายเทพ โชติณูชิต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ศรีสะเกษ กับพวกอีก 11 คน ได้แก่ นายแคล้ว นรปติ ส.ส. จ.ขอนแก่น นายประภาส คงสมัย ส.ส. จ.ตรัง นายทิม ภูริพัฒน์ ส.ส. จ.อุบลราชธานี นายสว่าง ตราขู ส.ส. จ.ขอนแก่น นายประชุม จุลภมร นายล้วน ปั้นน้อย นายเอี่ยม เจริญสุข นายยุกต์ จิระพันธ์ นายกระแส มหาผล นายเจริญ กนกรัตน์ และนายอารี สุขาโต ซึ่งทั้งหมดได้รับเชิญไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เมื่อกลับมา ก็ถูกจับกุมในทันที (ประจวบ อัมพะเสวต, 2543: 395)

3.3.5.2 กรณีกบฏอดข้าว

หากพิจารณาประวัติศาสตร์การเมืองในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จวบจนถึงปลายทศวรรษ 2490 พบว่า ยุคจอมพล ป. พิบูลสงครามเกิดกบฏบ่อยครั้งที่สุด ซึ่งในส่วนของเกี่ยวข้องกับพวกไฮปาร์คนั้น พบว่ามีอยู่ครั้งหนึ่งที่เรียกว่า "กบฏอดข้าว" เนื่องจากเหล่านักไฮปาร์คประมาณ 10 คน อาทิ นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ เป็นแกนนำ นายพีร์ บุนนาค นายสมชาย ขาวนาค นายชวน วัฒนวรากะ นายณรงค์ รัตนภักดี นางสุรัตน์ มีภักดี ร.ต.อ.ชาญ กระตุกฤษ นายบุญยัง สันธนะวิทย์ นายทองศักดิ์ ทรงวิสุทธิ และนายฉ่ำ จำรัสเนตร ได้ออดข้าวประท้วงเรียกร้องให้ยกเลิกสมาชิกสภาประเภทที่ 2

ภายหลังจากการประท้วงอดข้าวได้ 3-4 วัน พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ รู้สึกทนไม่ไหวต่อการประท้วงดังกล่าว จึงได้สั่งอาหารโต๊ะจีนมาตั้งโดยมีก๊วกชั้นเยี่ยมมาประกอบอาหารที่หน้าท่าเนียบ ทั้งต้มทั้งทอดส่งกลิ่นหอมเพื่อหลอกล่อต่อกลุ่มผู้อดอาหาร อีกทั้งยังได้เชิญนักไฮปาร์คเหล่านี้มาร่วมรับประทานอาหารกินโต๊ะจีน แต่กลับได้รับการปฏิเสธ ในที่สุดพล.ต.อ.เผ่า จึงให้ตำรวจไปจับสุนัขข้างถนนมา 4-5 ตัว แล้วยกอาหารเหล่านี้วางลงกับพื้นหญ้า เรียกให้สุนัขเข้าไปกินจนหมด สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้พวกนักไฮปาร์คใจเมตี พล.ต.อ.เผ่าอย่างหนักอีก

พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์จึงได้สั่งให้จับไฮปาร์คด้วยข้อหาร้ายแรงว่าเป็นกบฏ เพราะพวกอดข้าวถือเป็นการแทรกแซงของคอมมิวนิสต์ โดยมี นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ เป็นสมาชิกองค์การคอมมิวนิสต์ด้วย อย่างไรก็ตามการจับกุมครั้งนี้ กลุ่มนักไฮปาร์คถูกคุมตัวได้ไม่กี่วันก็ได้รับการปลดปล่อยกลับไปพูดไฮปาร์คกันอีก

3.3.5.3 กรณีการจัดตั้งหนังสือพิมพ์

หากพิจารณาความสำคัญของหนังสือพิมพ์นั้น พุฒ บวรณสมภพ (ม.ป.ป. : 199) มีทัศนะเห็นว่า หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการโฆษณาอันดีเยี่ยมที่จะเข้าไปถึงทุกครอบครัว ดังนั้นกลุ่มการเมืองต่างๆ จึงพยายามออกหนังสือพิมพ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการครอบงำประชาชนและมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองอื่นๆ กล่าวคือ กลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ได้ออกหนังสือพิมพ์คือ "สารเสรี" และ "ไทยรายวัน" โดยมี ทนง ศรัทธาทิพย์ และลมุล อติพยัคฆ์ เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ตามลำดับ ซึ่งการออกหนังสือพิมพ์เหล่านี้มีจุดประสงค์สำคัญก็คือการโฆษณาหาชื่อเสียงให้กับเจ้าของและโจมตีบุคคลที่อยู่คนละฝ่าย ส่วนกลุ่มของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ก็ออกหนังสือพิมพ์ขึ้นมาบ้างในชื่อ "ชาวไทย" และ "ตะวันสยาม" (พุฒ บวรณสมภพ, ม.ป.ป. : 200-201) ด้วยเหตุนี้ หนังสือพิมพ์ชาวไทย สารเสรี และไทยรายวัน จึงกลายเป็นเครื่องมือของผู้นำทางการเมืองทั้งสองไปโดยปริยาย

ด้วยเหตุนี้จึงเข้าใจได้ว่า สื่อยอมถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้นำทางการเมือง ซึ่งเป็นทั้งการโฆษณาเพื่อผลประโยชน์ในด้านการสร้างและรักษาชื่อเสียงให้กับเจ้าของหรือผู้ก่อตั้ง กับทั้งในด้านการทำลายชื่อเสียงแก่ฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ นอกจากนี้การแทรกแซงและเข้าควบคุมสื่อจึงเป็นสิ่งที่

ผู้นำทางการเมืองทั้งหลายพึงกระทำเสมอ เนื่องจากผลจากการกล่อมเกลารัฐบาลประชาชนผ่านสื่อจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมมีผลต่อการรักษาเสถียรภาพด้านอำนาจของฝ่ายที่ตกเป็นเป้าหมายได้ ตัวอย่างการจัดตั้งหนังสือพิมพ์ทั้งสามฉบับจึงเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงนัยดังกล่าว

จากข้างต้นย่อมสรุปได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาลกับประชาชนภายใต้ระบอบรัฐตำรวจ โดยประชาชนเป็นฝ่ายที่ถูกผลักดันให้กลายเป็นเพียงผู้ตามเท่านั้น ทั้งนี้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มุ่งควบคุมและจำกัดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจับกุมนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม การจัดตั้งหนังสือพิมพ์ การจับกุมผู้ชุมนุมประท้วง เป็นต้น ฉะนั้นจึงย่อมสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการปกครองระบอบเผด็จการได้อย่างชัดเจน

3.4 สรุปท้ายบท

นับตั้งแต่การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา แม้จอมพล ป. พิบูลสงครามจะมีอิทธิพลทางการเมืองอยู่ แต่เมื่อสังเกตให้ดีจะพบว่า บทบาทของกลุ่มผู้นำอื่นๆ ก็มีมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะกลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้นำกองทัพทหาร และพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ผู้นำกองทัพตำรวจ ซึ่งบทบาทของนายทหารและนายตำรวจทั้งสองนี้ได้กลายเป็นเสมือนหอกข้างแคร่ของจอมพล ป. ในภายหลัง แนวทางการแบ่งแยกและปกครองที่ถูกนำมาใช้แต่ก็ไม่ได้มีผลดีต่อจอมพล ป. เอง เพราะกลายเป็นว่าการสร้างสถานะของการถ่วงดุลอำนาจ ได้ถูกนำไปสู่การสร้างเสริมอำนาจบารมีให้กับบุคคลทั้งสองมากขึ้นเรื่อยๆ ดังที่เห็นได้จากการเติบโตในตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลทั้งสอง ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการขยายองค์กรของตนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างกองทัพตำรวจของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งในปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ Darling (1965: 113) เรียกว่า "การปกครองแบบเผด็จการแบบอำนาจสามฐาน (authoritarian triumvirate rule)" กล่าวคือเป็นช่วงที่ไม่มีผู้นำเด่นในการปกครอง การถ่วงดุลของอำนาจเกิดจากการแข่งขันอย่างมากระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับพล.ต.อ.เผ่า โดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ทำได้เพียงแค่ถ่วงดุลทั้งสองฝ่ายโดยอาศัยการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เมื่อเกิดความตึงเครียดระหว่างสองกลุ่มขึ้น จอมพล ป. จะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ด้วยการขอร้องให้มีความสามัคคีกัน โดยเน้นผลประโยชน์ของชาติและความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2541: 143) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เองที่ทำให้เข้าใจได้ว่า จอมพล ป. ไม่สามารถรักษาอำนาจให้มีเสถียรภาพได้เมื่อเทียบกับในช่วงยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะในขณะนั้น

จอมพล ป. ได้รับการสนับสนุนจากนายทหารจำนวนมาก เนื่องจากเป็นผู้นำที่โดดเด่นในการปราบ
กบฏปกป้องรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนาได้สำเร็จ (ไทยน้อย, 2517)

อย่างไรก็ดี สภาพรรคตำรวจที่เกิดขึ้นในสมัยนี้มีลักษณะที่น่าสนใจหลายประการ กล่าวคือ

ลักษณะประการแรก มีรัฐบาลที่มีผู้นำอำนาจนิยมเผด็จการและมาจากการปฏิวัติรัฐประหาร
โดยกลุ่มทหาร

ลักษณะประการสอง ผู้นำและคณะรัฐมนตรีพยายามชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องให้
ประชาชนนั้นต้องอยู่ภายใต้การดูแล ควบคุม และปกครองอย่างเคร่งครัด ภายใต้เหตุผลของความมั่น
คงของประเทศ

ลักษณะประการที่สาม มีการพัฒนาสมรรถนะขององค์กรตำรวจ และรวมถึงองค์กรอื่นๆ ที่มี
อำนาจที่คล้ายตำรวจ ให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการป้องกันปรามและการปราบปราม เพื่อให้เป็นเครื่อง
มือหลักในการควบคุมและปกครอง โดยรัฐจะมุ่งพัฒนาให้ตำรวจมีศักยภาพสูงถึงขั้นการเป็นกองทัพที่
มีอาวุธยุทธโปกรณ์เพียบพร้อม กระทั่งมีขีดความสามารถในการสร้างฐานเสถียรภาพความมั่นคงของ
รัฐบาลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ลักษณะประการที่สี่ ผู้นำ หรือรัฐบาลใช้กลไกของระบบราชการในการป้องกันปรามและการ
คุกคามฝ่ายตรงข้ามหรือปรักษีให้ยอมสยบหรือพ่ายแพ้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรตำรวจที่มีความ
อิสระ และมักปราศจากการควบคุมและถ่วงดุลจากสถาบันอื่น ทั้งนี้ตำรวจจึงมีบทบาทในการใช้
อำนาจสูง โดยเฉพาะในแง่มุมของการบริหารปกครองควบคุม และใช้อำนาจในทางตุลาการไปพร้อมๆ
กัน เช่น การตรวจค้น จับกุม และคุมขัง และรวมถึงการประหารชีวิตด้วยการวิสามัญฆาตกรรม

ลักษณะประการที่ห้า รัฐบาลมุ่งควบคุมและจำกัดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของประชา
ชน บทบาทของประชาชนถูกผลักดันให้กลายเป็นผู้ตามโดยปราศจากความคิดเห็นและข้อโต้แย้ง ด้วย
เหตุนี้กลุ่มต่างๆ ทางสังคมย่อมไม่อาจแสดงออกตามสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ หรืออาจถูกตรวจ
สอบ ควบคุม ระวังระวังจากรัฐผ่านหน่วยงานต่างๆ ตลอดเวลา โดยเฉพาะสื่อต่างๆ ก็จะถูกควบคุม

หรือเผื่อไว้โดยรัฐด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับประชาชนพบว่า รัฐบาลพยายามที่จะเข้าตรวจตรา และควบคุมประชาชนอย่างเข้มงวด ทั้งชาวบ้านที่เป็นแกนนำของบุคคลในสังคม นักหนังสือพิมพ์ ไปจนถึงบุคคลสาธารณะที่ทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร และรวมไปถึงฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาล ซึ่งได้แก่ นายทหาร นายตำรวจ และพวกพลเรือนอื่นๆ ที่รัฐบาลเห็นว่ามุ่งก่อกบฏโค่นล้มอำนาจจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ฉะนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีลักษณะที่มุ่งจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ สิทธิเสรีภาพของความเป็นพลเมืองย่อมที่จะถูกละทิ้งไปในสายตาของผู้ปกครองรัฐ เพราะสิ่งเหล่านี้ย่อมอาจนำไปสู่การทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลได้ การจำกัดขอบเขตของการแสดงออกทางการเมืองกับประชาชนภายใต้เหตุผลของความมั่นคงของประเทศจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ตลอดจนถึงยุทธวิธีที่นำมาใช้ในการปราบปรามกลุ่มปรปักษ์ที่มุ่งคัดค้าน ด้านทานอำนาจรัฐที่แม้จะละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยอมกลายมาสู่ปฏิบัติการจริงได้ การฆาตกรรมทางการเมือง และการวิสามัญฆาตกรรมจึงเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง การละเมิดหลักนิติธรรมจึงทำให้รัฐนั้นตกอยู่ภายใต้รัฐตำรวจอย่างเห็นได้ชัด เพราะกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐบาลเผด็จการที่ย่อมมอบอำนาจให้ผู้ปกครองใช้อำนาจได้อย่างไร้ขอบเขต กระทั่งรัฐบาลนี้ไร้ขาดลักษณะความเป็นนิติรัฐ

กล่าวโดยสรุป รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม จะตรวจตราและควบคุมประชาชนในทุกระดับ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนก็คือ การเป็นผู้นำและผู้ตาม ส่วนผู้ที่ขัดขวางก็จะถูกการปราบปรามโดยกลไกรัฐที่สำคัญก็คือ องค์กรตำรวจ กระทั่งกล่าวได้ว่าในห้วงเวลาดังกล่าวนั้นมีลักษณะเป็นรัฐตำรวจอย่างชัดเจน